

Rechtspraak

Maakt samen leven mogelijk

GRATIS
NEEM MEE

Zorgen over jeugdzorg



ELIANNE VAN RENS: 'OOK ALS
RECHTER BLIJF JE LEREN'

DE SCHOUW VAN DE MH17
'EEN BIJZONDER MOMENT'

PERSRECHTER SUSANNE TEMPEL
LEGT HET IN EEN PAAR ZINNEN UIT

Inhoud

'Je bent een ondankbaar kind'

> PAGINA 12



Redactioneel

Rechters sloegen in juni alarm over de jeugdzorg die niet goed functioneert. Kinderen in de knel krijgen niet de hulp en bescherming die ze nodig hebben, stond in een brandbrief aan het kabinet. Wat is er aan de hand? Als het echt niet goed gaat met kinderen – omdat ze bijvoorbeeld mishandeld worden of klem zitten tussen ruziënde ouders – kan de rechter gedwongen hulpverlening opleggen. Kinderen komen dan tijdelijk onder toezicht van een jeugdbeschermer. Maar door bezuinigingen kunnen jeugdzorginstellingen daar niet altijd meer voor zorgen. Wat is het gevolg? *Rechtspraak* vroeg het aan jeugdrechters, die vertellen over de zorgelijke én mooie kanten van hun vak. In dit blad kun je veel meer lezen over kinderen in het recht. Waarom heet de PIJ-maatregel – een soort tbs voor jongeren – niet gewoon jeugd-tbs? Wat maakt een bijzondere curator mee, die op verzoek van de rechter met kinderen praat en hen zo een stem geeft in de rechtszaal? En als gescheiden ouders hun boosheid op elkaar blijven botvieren, is het dan niet beter dat ze een tijdje helemaal geen contact hebben? Twee rechtbanken experimenteren daarmee. Sla vooral de rubriek *Die zaak vergeet ik nooit* niet over. Rechter Gerlof Meijer ontmoette een vrouw in zijn rechtszaal die moeder was van het slachtoffer én de dader in een verkeerszaak. Wat betekende dat voor zijn oordeel? Je leest het op pagina 11.

COLOFON *Rechtspraak* nummer 2, juli 2021 (negende jaargang). *Rechtspraak* is een uitgave van de Raad voor de rechtspraak. Het magazine wordt verzonden aan relaties van de *Rechtspraak* en is gratis op te halen bij de gerechten en het Juridisch Loket. De redactie is verantwoordelijk voor de inhoud. Aan de in *Rechtspraak* vermelde informatie kunnen geen rechten worden ontleend. Artikelen geven niet per se de mening van de *Rechtspraak* weer. Overname van artikelen is met bronvermelding toegestaan. **Redactie:** Rien Aarts, Simone Alderliesten (beeldredacteur), Sander van Ansem, Patrick van der Mee, Pauline van der Mijle (eindredacteur), Marijn Rens. **Aan dit nummer werkten mee:** Martijn Delaere, Jackeliene Geeve, Aad Goudappel, Niels de Hoog, Bas Kijzers, Serge Ligtenberg, Richard Mooyman, Riesjard Schropp. **Contact met de redactie:** redactie@rechtspraak.nl **Redactie-adres:** Kneuterdijk 1, Den Haag **Postadres:** Postbus 90613, 2509 LP Den Haag **Abonnementenadministratie:** Adreswijziging of opzegging? Stuur de adresdrager naar het retouradres en geef hierop de verandering aan. Aanmelden voor een individueel abonnement kan via abonnement@rechtspraak.nl. Gemotiveerd meer exemplaren aanvragen is ook mogelijk. **Vormconcept en realisatie:** Gloedcommunicatie, Nijmegen **Druk:** Xerox, Den Haag



04

NIEUWS

Kort

06

INTUSSEN OP SOCIAL MEDIA

Puzzelen op de alimentatie

07

RECHTERS LUIDEN NOODKLOK

Zorgen over jeugdzorg

11

DIE ZAAK VERGEET IK NOOIT

Moeder van dader
én slachtoffer

12

OP DE ROL

Leroy scheert voor straf
zijn dochter kaal

14

COLUMN

Ook als rechter blijf je leren

15

BESTE RECHTSPRAAK

Antwoord op lezersvragen

16

IN BEELD

Kinderogen dwingen

18

BINNENKIJKEN

Liesbeth Klaver geeft
kinderen een stem

21

PUZZEL

Zoek het woord

22

WABLIEF?

PIJ-maatregel

23

EEN DAG IN EEN RECHTSAAK

De schouw van de MH17

26

HOE ZIT DAT?

Een schot tussen
strijdende ouders

28

BIJZONDERE RECHTER

Persrechter
Susanne Tempel

Kort



Eerbetoon aan drie dappere raadsheren

Als eerbetoon aan drie dappere raadsheren van het gerechtshof in Leeuwarden is op 4 mei (Dodenherdenking) een uitspraak uit 1943 opgenomen in het uitsprakenregister op rechtspraak.nl. De rechters in hoger beroep trotseerden destijds de Duitse bezetter door met hun zogenoemde 'Leeuwarder arrest' te voorkomen dat een man in het beruchte Kamp Erika terecht zou komen.

Schrikbewind

De raadsheren Viehoff, Wedeven en Heymeijer moesten beslissen over het lot van een man die 1.500 gulden van zijn schoonfamilie had gestolen. De rechtbank had hem eerder veroordeeld tot negen maanden celstraf. Als de raadsheren dat oordeel zouden overnemen, zou de man in Kamp Erika worden geplaatst, waar een schrikbewind heerste. Gevangenen werden daar afgebeuld, uitgehongerd en afgeranseld. De raadsheren besloten de man om die reden te veroordelen tot de tijd die hij al in voorarrest had uitgezeten.

Verzetsdaad

Ze hadden die uitspraak in stilte kunnen doen, maar schreven in hun arrest dat ze 'om des gewetens wille' geen hogere straf hadden opgelegd. Daarmee werd het een openlijke verzetsdaad, die de rechters duur kwam te staan; er volgde ontslag en ze moesten onderduiken om erger te voorkomen.

Zie ook onze themapagina: www.rechtspraak.nl/themas/rechtspraak-oorlog-vrijheid

Rechtspraak gaat veel meer uitspraken publiceren

Van de anderhalf miljoen rechterlijke uitspraken per jaar wordt maar zo'n vijf procent gepubliceerd op rechtspraak.nl. Dat gaat veranderen: in de komende tien jaar wil de Rechtspraak ongeveer 75 procent van de uitspraken online zetten. Dat past bij het streven om transparant te zijn.

Rechtvaardiger

Transparantie is niet alleen van belang om mensen beter te informeren over hoe rechters oordelen, maar leidt ook tot meer rechtvaardigheid, is de gedachte. Overheidsdiensten hebben vaak alle vonnissen op hun vakgebied verzameld. Maar als een burger een conflict heeft met zo'n dienst, moet zijn advocaat het doen met wat op rechtspraak.nl te vinden is.

Privacy

Het publiceren van uitspraken is een enorme klus, vooral omdat handmatig alle namen van betrokkenen onzichtbaar gemaakt moeten worden. De Rechtspraak onderzoekt of computerprogramma's hierbij kunnen helpen en of rechters hun uitspraken anders kunnen opschrijven, waardoor ze minder privé-gegevens bevatten.



FOTO: SERGE LIGTENBERG

Nieuwe titel gezocht: 'Raadsheer is uit de tijd'

Waarom wordt een rechter in hoger beroep een raadsheer genoemd? Steeds meer mensen (ook raadsheren) vinden dat dit niet meer kan. De titel stamt uit de tijd dat alle rechters mannen waren. Maar inmiddels zijn vrouwen binnen de Rechtspraak in de meerderheid, óók onder de raadsheren. Toch worden zij nog steeds met 'heer' aangeduid. Een groep juristen heeft in mei een campagne gelanceerd om dat te veranderen, wat tot veel reacties en zelfs Kamervragen leidde.

Zodra rechters bij een gerechtshof, bijvoorbeeld college of de Hoge Raad gaan werken, heten ze raadsheer. Die titel schijnt gekozen te zijn omdat een rechter in hoger beroep als een wijze adviseur werd gezien. Prima, maar het venijn zit in de staart: het woord heer. 'Iedereen denkt automatisch dat dat een man is', zegt familierechter Valentina Zuiderbaan, een van de initiatiefnemers van de campagne. 'Dat past niet in een samenleving die streeft naar gelijkwaardigheid. Wij vinden het heel belangrijk dat alle jongeren weten: ook ik kan dat beroep kiezen.' Daarbij speelt taal een rol, blijkt uit onderzoek.

Meisjes hebben bijvoorbeeld veel meer vertrouwen dat ze in staat zijn een beroep uit te oefenen als er een vrouwelijke titel voor is.

Raadsdame

Om duidelijk te maken hoe gek de huidige situatie is, stellen enkele mannelijke raadsheren zich in de campagne voor met de titel 'raadsdame' achter hun naam. 'Je ziet meteen dat dat niet klopt', zegt Zuiderbaan. 'Maar het is niet de bedoeling om die titel in te voeren hoor. Wij pleiten voor een neutralere term, waar ook non-binaire mensen mee uit de voeten kunnen.' Er is al van alles geopperd: hofrechter bijvoorbeeld, en cassatierechter voor de Hoge Raad. Zuiderbaan houdt het liever eenvoudig. 'Ik zou zeggen: gewoon rechter bij het gerechtshof en rechter bij de Hoge Raad. Want het gaat ons ook om duidelijkheid; we vinden helder taalgebruik heel belangrijk binnen de rechtspraak. Mensen begrijpen het niet als ze een vrouw raadsheer moeten noemen. Als je het over klare taal hebt, is die titel echt hopeloos!'

Veel bijval

Rechter Zuiderbaan is ontroerd door de enorme hoeveelheid positieve reacties die de actie heeft opgeroepen. Sommige raadsheren noemen zich al rechter, of rechter in hoger beroep. Maar om echt iets te veranderen, moet de wet worden aangepast. 'Het gaat ons niet alleen om de term raadsheer. Veel wettelijke bepalingen zijn een weerspiegeling van een maatschappij waarin de man de norm is. Dat verander je niet van vandaag op morgen, maar laten we daar wel ons best voor doen. Het is niet zo moeilijk.'



Mr. Maanicus, raadsdame

Op de Facebookpagina van de Rechtspraak (facebook.com/Rechtspraak) vind je nieuws, achtergronden en uitleg, maar ook posts over gekke en bijzondere dingen die in de rechtbanken gebeuren. En regelmatig een blogje van een rechter, griffier of bode.



facebook.com/Rechtspraak

Familierechter Bregje Krijnen beslist over echtscheidingen en alles wat daarbij komt kijken. Dat is soms knap ingewikkeld. Lees haar blog maar:



Behalve over echtscheiding beslis ik ook over de bijdrage die de ene ouder aan de andere moet betalen voor de kinderen. Om die alimentatie te berekenen, bekijk ik hoeveel geld er vóór de scheiding aan de kinderen werd besteed. Ik probeer ervoor te zorgen dat zij er niet op achteruit gaan. De hoogte van de alimentatie hangt dan af van hoeveel vader en moeder verdienen. Dat klinkt vrij eenvoudig, en dat is het eigenlijk ook. Toch is het soms heel ingewikkeld. Stel: Jan en Monica gaan uit elkaar. Jan ziet hun kinderen Daniël en Emma regelmatig en draagt via de alimentatie bij aan hun levensonderhoud. Goed geregeld! Maar dan komt Michael in Monica's leven. Ze worden verliefd en trouwen. Nu moet Michael ook meebetalen voor Daniël en Emma. En Monica

moet bijdragen aan de kosten voor Michaels dochter Noa, die de helft van de tijd bij moeder Els woont. Dan raakt Monica zwanger; zij en Michael krijgen samen nog een kind. Hoeveel moeten Jan, Monica, Michael en Els nou precies betalen voor de verschillende kinderen? Dat is een heel gepuzzel. De financiële gegevens van alle (ex-)partners moeten bij ons worden ingeleverd en vergeleken. En als Jan een nieuwe relatie krijgt, kan het allemaal weer anders worden. Laatst trakteerde een collega op heel gezellige taartjes met oogjes erop. Ze zei voor de grap dat het een groot samengesteld gezin moest voorstellen. Het was lekker hoor, maar ik kon bij het opeten alleen maar denken aan de ingewikkelde alimentatieberekening van dit gezin.



Denk je erover om zelf ooit bij de Rechtspraak te gaan werken? Houd dan ons LinkedInaccount in de gaten (nl.linkedin.com/company/de-rechtspraak).



Ben je vooral geïnteresseerd in het laatste rechtspraaknieuws? Volg ons dan op Twitter (RechtspraakNL).



Wie liever eens in de week op de hoogte wordt gehouden, kan zich gratis abonneren op onze wekelijkse nieuwsbrief (niewsbriefrechtspraak.nl).



Houd je meer van kijken dan van lezen? Volg onze stories op Instagram (@rechtspraaknl).



Zorgen over jeugdzorg

Als het met kinderen niet goed gaat, kan de rechter maatregelen nemen om ze te beschermen. Maar de instellingen die kwetsbare kinderen moeten helpen, staan enorm onder druk. Wat heeft dit voor gevolgen? Jeugdrechters vertellen over de zorgelijke én mooie kanten van hun vak.

TEKST: PAULINE VAN DER MIJE | ILLUSTRATIE: AAD GOUDAPPEL | FOTOGRAFIE: SERGE LIGTENBERG



‘Het is onvoorstelbaar’, zegt rechter Susanne Tempel eind juni in de krant. ‘Als vannacht de Raad voor de Kinderbescherming belt omdat een kind in een drugspand is aangetroffen bij ouders die elkaar te lijf gaan, wat dan?’ Ze doelt op de jeugdzorg die helemaal vast lijkt te lopen.

Jeugdbescherming Brabant, een instelling die in opdracht van de rechter maatregelen uitvoert om kinderen te helpen, heeft laten weten voorlopig geen nieuwe zaken meer aan te nemen. Dat betekent dat kinderen in de knel niet de hulp krijgen die ze volgens de rechter wel nodig hebben. De Rechtspraak stuurde een brandbrief naar het Binnenhof: het kabinet moet onmiddellijk ingrijpen om te garanderen dat uitspraken van de jeugdrechter worden uitgevoerd, zodat kwetsbare kinderen worden beschermd. Het ging al eerder mis, in Zeeland, en nu was Brabant aan de beurt. Een sneeuwbaaleffect, vrezen de rechters: alle instellingen voor jeugdbescherming kampen met geldgebrek en een groot verloop onder de medewerkers. Als de ene het werk niet meer aankan, komt het bij een andere terecht die na een tijdje onder de

werklust bezwijkt en zo gaat het door. Straks is nergens meer goed functionerende jeugdbescherming voorhanden. ‘Als er niemand meer is die onze beslissingen uitvoert, loopt het hele systeem spaak’, zegt Ellen van Kalveen, voorzitter van de expertgroep jeugdrechters. Zij schetst wat dat in crisissituaties kan betekenen. ‘Stel: een meisje van veertien heeft een relatie met een oudere man. Haar ouders vinden dat goed. Dan treft de politie haar aan met een hele groep mannen, veel drank en drugs. De politie vermoedt seksueel misbruik en belt de kinderbescherming, die de rechter vraagt het kind met spoed onder toezicht te stellen. Maar er is geen jeugdbeschermer beschikbaar om in te grijpen. Hoe moet dat? De Rijksoverheid moet nú zorgen voor continuïteit. Als wij de overheid machtigen om in te grijpen in levens van kinderen en hun ouders, moet die overheid garanderen dat noodzakelijke hulp geleverd wordt.’

Race

In 2015 werden de gemeenten verantwoordelijk voor jeugdzorg. Daar werd ook flink op bezuinigd. Gemeenten letten daarom scherp op de prijs als ze contracten afsluiten met hulpaanbieders. Het gevolg: instellingen komen geld tekort, jeugdbeschermers krijgen te weinig tijd om gezinnen te helpen, ze raken overbelast, melden zich ziek of stoppen ermee. Zo ontstaat een ‘race to the bottom’ waar kwetsbare kinderen de dupe van zijn, zegt Van Kalveen. Er zijn lange wachtlijsten, terwijl een kind in nood eigenlijk niet kan wachten. ‘Specialistische hulp is er al bijna niet meer. Gemeenten vonden dat te duur.’

In Zeeland weten de rechters al wat het betekent als het spaak loopt. ‘Hier stokt de zorg voor kwetsbare kinderen’, zegt Annelien van Triest, jeugdrechter in Middelburg. ‘Dat begon toen gemeenten onze grootste jeugdzorgorganisatie, Intervence, niet meer wilden financieren. Te duur. Er kwam een leegloop van jeugdbeschermers op gang. Gezinnen zaten ineens zonder hulp. De inspectie heeft ingegrepen, Intervence is dankzij een overname gered. Maar die leegloop is een feit, die draai je niet meer terug. Intussen ging een andere gecertificeerde instelling failliet en de rest loopt over. Daarom worden nog maar mondjesmaat nieuwe zaken opgepakt.’

Van Triest vertelt over kinderen die elkaar het huis uitvochten. Hun ouders

WAT IS ONDERTOEZICHTSTELLING?

Als een minderjarige ernstig in zijn ontwikkeling wordt bedreigd, kan Raad voor de Kinderbescherming of het Openbaar Ministerie de rechter vragen om het kind onder toezicht te stellen. Dat is pas aan de orde als vrijwillige hulp niet werkt. De aanleiding voor zo’n verzoek kan van alles zijn: verwaarlozing, mishandeling of misbruik bijvoorbeeld. Maar ook als een kind in een onbewoonbaar huis leeft of in emotionele nood verkeert omdat zijn (gescheiden) ouders elkaar het licht in de ogen niet gunnen, kan de rechter een ondertoezichtstelling uitspreken. Een jeugdbeschermer van een gecertificeerde instelling (GI) maakt dan een plan en schakelt hulpverleners in. Ouders zijn verplicht om de aanwijzingen van de jeugdbeschermer op te volgen. Een ondertoezichtstelling duurt maximaal een jaar, maar kan worden verlengd. Zijn de problemen te ernstig om thuis op te lossen, dan kan de rechter ook besluiten een kind uit huis te plaatsen.



waren niet in staat daar iets tegen te doen. 'Een van de kinderen was autistisch. Misschien moest hij uit huis worden geplaatst, misschien wel alle kinderen, daar was onderzoek voor nodig. Normaal krijgt een gezin na een ondertoezichtstelling binnen vijf dagen bezoek van een jeugdbeschermer, die een plan van aanpak maakt. Nu wordt hooguit het eerste contact gelegd. Het dossier belandt op een stapel en de kinderen

'Kinderen vallen tussen wal en schip'

vallen tussen wal en schip. Dat is schrijnend; iedereen ziet dat dit gezin direct hulp nodig heeft. De jeugdbeschermers doen hun best, maar ze kunnen niet nog meer kinderen onder hun hoede nemen.'

Vallende dominosteentjes

En er was al zoveel wegbezuinigd. 'Als je kind naar een gesloten jeugdinstelling moet, heb je een probleem. De dichtstbijzijnde is vanuit Zeeuws-Vlaanderen twee tot drie uur reizen met openbaar vervoer. Een bijstandsmoeder kan dat niet eens betalen. En als een kind acuut ergens geplaatst moet worden omdat de politie het 's nachts aantreft in een onveilige situatie, is er vaak geen plek.' De bezuinigingen zorgen voor een domino-effect: het ene vallende steentje duwt het andere omver. 'Deze week kwam een jongen vrij uit de jeugdgevangenis. In het vonnis staat dat hij aansluitend psychiatrisch behandeld moet worden in een kliniek, maar daar geldt een wachtlijst van maanden omdat verschillende

forensisch-psychiatrische instellingen zijn gesloten. Hij kon niet naar huis, zijn moeder mist elk overwicht. Open instellingen wilden hem niet hebben. Een jeugdbeschermer is dagen bezig geweest en vond uiteindelijk een plek in een gesloten jeugdinstelling. Fijn dat het is gelukt, maar dat heeft wel veel van haar toch al schaarse tijd gekost.'

De rechter vindt de wachtlijsten een ramp voor kwetsbare kinderen, helemaal voor zestien- en zeventienjarigen. 'Er is dan nog maar zo weinig tijd om bij te sturen. Zodra je achttien wordt, val je niet meer onder het jeugdrecht en kunnen wij niets meer doen. Soms stel je zo'n jongen onder toezicht en is er nog niets gebeurd op zijn achttiende verjaardag, als de maatregel verloopt.' Ook voor baby's is de situatie heel zorgelijk. 'Bij een verslaafde moeder spreken wij soms al voor de geboorte een ondertoezichtstelling uit, dan is er toezicht en begeleiding voor haar. Zo'n zaak kan je niet laten wachten. Als het kindje komt, moet er hulp zijn.'

Ondanks al die zorgen houdt ze veel van haar vak. 'De zittingen zijn veranderd door de problemen die hier spelen. Formeel hebben wij een afwachterende rol, maar nu zijn we heel actief betrokken bij het zoeken naar oplossingen en controleren we vaker of het wel goed gaat. Dat past bij mij. Als je dan ziet dat jouw beslissing een duwtje in de goede richting geeft, bijvoorbeeld omdat een kind uit een gesloten inrichting veilig terug naar huis kan, of omdat gescheiden ouders weer normaal tegen elkaar doen, is dat fantastisch. Ik ben blij dat ik daar mijn steentje aan kan bijdragen.'



MARISKA BAAIJ



NOOR ENGBERS



ANNELIEN VAN TRIEST

Weer kind zijn

Vroeger was het heel gewoon dat kinderrechters zich bemoeiden met de uitvoering van hun beslissingen, weet Mariska Baaij, voorzitter van het team jeugd- en zorgrecht bij de rechtbank Den Haag. Haar moeder was jeugdbeschermer. >



DE RECHTSPRAAK STUURDE
EEN **BRANDBRIEF NAAR**
HET BINNENHOF



JEUGDBESCHERMERS
ZIJN **OVERBELAST**

‘De rechter belde haar regelmatig thuis op om te overleggen over bepaalde kinderen.’ Dat ze zelf belangstelling voor het jeugdrecht kreeg, komt door de leerplichtzaken die ze als kantonrechter behandelde. Kinderen die spijbelen, daar zit soms veel meer achter. ‘Een meisje van dertien miste elke middag lessen op school. Toen dat een rechtszaak werd, bleek wat er speelde. Haar moeder was overleden en de vader belastte haar als oudste met de moederrol. Ze moest ’s middags haar broertjes en zusjes van school halen, anders mochten die kinderen niet naar huis. Toen ze onder toezicht was gesteld, leerde ze weer kind te zijn.’

Mariska Baaij en jeugdrechter Noor Engbers behandelen leerplichtzaken, ondertoezichtstellingen, uithuisplaatsingen en strafzaken tegen minderjarigen. ‘Wij nemen heel ingrijpende beslissingen, in het belang van het kind’, zegt Baaij. ‘Bijvoorbeeld door een pasgeboren baby uit huis te plaatsen als het daar niet veilig is. Soms weet je dat de kans heel klein is dat zo’n kind terugkeert bij de ouders.’ Bij grotere kinderen komt dat ook voor, als zij allang geworteld zijn in een pleeggezin, zegt Engbers. ‘Het kan schadelijk zijn om een kind dan terug te plaatsen bij de ouders. Als het

misgaat, wordt het voor een tweede keer losgerukt uit zijn vertrouwde omgeving en kunnen hechtingsproblemen ontstaan. Dat zijn moeilijke afwegingen. Maar meestal lukt zo’n terugkeer gelukkig wel, met hulp en begeleiding.’ Hoewel de situatie in de jeugdzorg niet zo zorgelijk is als in het zuiden, gaat het ook in de regio Den Haag niet zoals het

‘Niemand zegt ooit: aan jou heb ik wat’

zou moeten. ‘Veel behandelingen zijn niet beschikbaar. Kleine gemeenten hebben vaak geen geld om zwaardere zorg aan te bieden. Daardoor blijven problemen te lang voortduren. Maar niet alles gaat fout hoor, we zien gelukkig ook dat ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing veel kunnen oplossen’, zegt Baaij. Ze vertelt over een meisje van zestien dat anderhalf jaar niet naar school ging en zich thuis terugtrok. Haar moeder had psychische problemen en was verstandelijk beperkt. ‘Toen ze een jeugdbeschermer kreeg, is het tij gekeerd. Er kwam snel een passende behandeling en een begeleid wonen-plek, waar ze veel steun krijgt. Daar hoeft ze niet weg als ze achttien wordt. Ze heeft nu een diploma en vriendinnen en staat stralend in het leven. Zo kan het ook gaan.’

Levensdelicten

Naast de problemen met de uitvoering van beschermingsmaatregelen, hebben de Haagse rechters ook grote zorgen over jongeren die in de criminaliteit belanden. ‘Dat deel van ons vak is erg van kleur verschoten; de delicten zijn veel ernstiger

geworden. Heel veel openlijk geweld, messen, pistolen. Levensdelicten kwamen weinig voor onder jongeren, maar nu zien we een flinke stijging. De mentaliteit is veranderd. Er heerst een afrekencultuur en veel jongeren vinden eigenrichting heel gewoon. Jij doet dit? Dan doe ik dat. En hup, er wordt een mes getrokken.’ Een kleine aanleiding kan grote gevolgen hebben, zegt Engbers. ‘Je ziet dat aan de whatsappberichten in strafdossiers. Halve zinnen, snelle conclusies, niemand die iets vraagt of uitlegt. Pedojagen past ook bij die ontwikkeling.’

Bij het zoeken naar een passende straf, wat juist in het jeugdrecht zo belangrijk is, loopt de wetgever de rechters soms voor de voeten. Bijvoorbeeld door voor bepaalde misdrijven geen taakstraf toe te staan. Baaij: ‘Vorige week zei een jongen nog tegen mij: het was fantastisch! Hij had een maand gewerkt, had voor mensen gezorgd, voelde zich ineens nuttig en nodig en wist wat hij wilde gaan doen.’ Engbers: ‘Die jongens hebben vaak een behoorlijk saai leven. Ze vinden geen baantje, gaan niet naar school en doen de hele dag niks. Er is niemand die ooit zegt: je bent een leuke vent, aan jou heb ik wat. Met een taakstraf kan je ze op een ander spoor zetten.’

Soms is gevangenisstraf hard nodig. Maar ook in die hoek zijn instellingen gesloten en is gespecialiseerd personeel verdwenen. ‘Zie die deskundigen maar weer in huis te halen, nu dat hard nodig is’, zeggen Baaij en Engbers. ‘Ze zouden eens moeten doorrekenen wat bezuinigen in de jeugdzorg oplevert. Je zult zien: voor alles wat je nu wegbezuinigt, krijg je in de toekomst driedubbel de rekening gepresenteerd.’ •



BESCHERMING VAN KWETSBARE
KINDEREN LOOPT SPAAK

SOMMIGE ZAKEN ZIJN ZO
BIJZONDER DAT ZE EEN **BLIJVENDE**
INDRUK OP RECHTERS MAKEN

Strafrechter Gerlof Meijer oordeelde
over familiedrama op de weg

'Zij was moeder van het slachtoffer én de dader'

'Een zaak die mij bijzonder getroffen heeft, speelde 20 jaar geleden in de Flevopolder. Het ging om een 19-jarige jongen die zijn zusje in de vroege ochtend met de auto naar de middelbare school bracht. Dat deed hij vaker, maar op die bewuste dag veroorzaakte hij een ongeluk waarbij het meisje om het leven kwam.

De polderweg naar school was lang en, door het vroege tijdstip, vrijwel leeg. Uit eigen ervaring weet ik dat je op dit soort wegen al snel harder rijdt dan toegestaan. Dat deed de verdachte die dag ook. Zonder dat hij er erg in had, reed hij met een snelheid van meer dan 100 kilometer per uur over een 80 kilometer-weg. En toen opeens reed die tractor vanaf een boerderij-afrit de polderweg op. Het lukt de jongen niet om op tijd te remmen en de auto botste frontaal op de zijkant van de tractor. De ravage was enorm. Zelf had de verdachte zwaar lichamelijk letsel. Zijn zusje was op slag dood.

Een jaar later zat er een schuldbewuste jongen voor ons in de rechtbank van Zwolle. Hij herinnerde zich niet dat hij zo hard had gereden. Achter hem zat zijn moeder. Zij zat daar als moeder van het slachtoffer, maar óók van de dader. Ondanks alle voelbare emoties

bleef ze opvallend kalm. Ze vroeg ons haar zoon alsjeblieft niet nog meer te straffen. Zij was niet alleen haar dochter verloren, haar zoon was ook zijn zusje kwijt. Bovendien was hij zowel mentaal als fysiek blijvend beschadigd.

Mijn collega's en ik waren geraakt door haar woorden. Rechters zijn geen machines, wij zijn ook maar gewoon mensen. Op de tafel voor ons lagen de resultaten van het technisch onderzoek, waaruit bleek dat het ongeluk wel degelijk aan de schuld van de bestuurder te wijten was. De remsporen lieten namelijk zien dat hij veel te hard had gereden en daardoor niet genoeg tijd had om te remmen. Toch waren we er snel over uit dat het opleggen van een straf in deze zaak niets zou toevoegen. De verdachte was volgens ons al genoeg gestraft.

Natuurlijk kijk je als rechter ook nadrukkelijk naar het leed dat de nabestaanden is aangedaan. Voor hen is het vaak belangrijk dat er een straf volgt. Maar in dit geval lag dat anders. De officier van justitie was het in eerste instantie niet met ons eens en stelde hoger beroep in, maar heeft dat uiteindelijk weer ingetrokken. Het was duidelijk: dit was een gezinsdrama met alleen maar verliezers.'



**'Rechters zijn
mensen, geen
machines'**

'Het is godgekleagd'

Martijn Delaere reist het land door om verslag te doen van alledaagse rechtszaken. In Den Haag staat de gelovige Leroy terecht voor mishandeling van zijn dochtertje Hope.

TEKST: MARTIJN DELAERE | ILLUSTRATIE: NIELS DE HOOG

Leroy (31) heeft één boek in huis, met vroegchristelijke teksten. Als dochtertje Hope* van 9 bij haar vader in Den Haag logeert (ze is om het weekend en in de zomervakantie bij hem), moet ze altijd een paar pagina's overschrijven en de moeilijke woorden opzoeken in de dikke Van Dale. 'Want als ze naar het vwo gaat, dan is daar wat voor nodig.'

Als vader ontdekt dat zijn dochter de teksten niet heeft overgeschreven, 'knapt er wat' in hem. 'Je bent een ondankbaar kind. Ik hoop dat je gaat branden in de hel', zou hij hebben geschreeuwd. Moest Hope zich eerder opdrukken, tegen een boksak slaan of rondjes rennen als haar 'huiswerk' niet deugde, nu pakt vader de tondeuse en

scheert haar dikke krullenbos van haar hoofd. Hope wil weg en stapt op de trein naar Amsterdam. Thuis vertelt ze oma wat er is gebeurd. Leroy verdwijnt achttien dagen achter slot en grendel.

Vuist

Je dochter van 9 kaalscheren en vervolgens alleen met de trein naar Amsterdam laten gaan; politierechter Wallet staat er versteld van. 'Ze wilde weg. Ik moest werken, dus ik kon haar niet wegbrengen. Wat moest ik dan?', zegt Leroy. Maar, stelt hij de rechter gerust: 'Ze ging wel vaker alleen met de trein.' Het gaat vanochtend in de Haagse rechtbank niet alleen om dat kaalscheren. Leroy zou zijn dochtertje ook 'met de vlakke hand en met de



vuist' hebben geslagen. Hij moet tot zijn schande bekennen dat hij Hope inderdaad heeft kaalgeschoren, maar hij heeft haar niet geslagen. 'Ik ben een grote man. Ik weeg 160 kilo. Als ik mijn dochter sla, staat ze niet meer op.'

Boos

Dat kan vader wel zeggen, maar Hope vertelt een ander verhaal. 'Zij vertelde haar oma dat u haar op haar voorhoofd had geslagen. Ze had ook pijn aan haar vingers', houdt de rechter Leroy voor. In het ziekenhuis bleek dat haar duim gebroken was. Niet zijn schuld, zegt Leroy. 'Mijn dochttertje was in Duinrell gevallen.' In de kindvriendelijke studio van de politie zei Hope iets anders. 'Ik moest op bed gaan zitten, toen heeft hij mij overal geslagen. Ik probeerde tegen te strubbelen en hield mijn handen voor mijn hoofd, maar ik moest ze wegtrek-

ken', citeert de rechter uit het politierapport. Niet waar, houdt Leroy vol. Zijn 4-jarige zoontje zei daar ook iets over. De rechter: 'Zonder dat ernaar werd gevraagd, zou hij hebben gezegd: "Als je ongehoorzaam bent, dan krijg je klappen. Hope kreeg ook klappen en pappa was heel erg boos. Je mag niet ongehoorzaam zijn."''

Behandeling

Hope is sinds de gebeurtenissen in behandeling bij een psycholoog. Vader is ook onder behandeling. Hij moet zich regelmatig melden bij de reclassering. Daar wil Leroy vanaf. 'Ik word nog iedere dag herinnerd aan wat er anderhalf jaar geleden is gebeurd. Ik bid om verder te kunnen.' Wat de officier van justitie betreft kan Leroy daarmee doorgaan en komt hij de komende twee jaar niet van de reclassering af: 'Hope heeft haar oma en de politie heel gedetailleerd verteld waar ze is geslagen. Wat zijn zoontje van 4 heeft verteld is geen sterk bewijsmiddel, maar een kind dat nooit te maken heeft met huiselijk geweld zou niet uit zichzelf zeggen dat ongehoorzame kinderen worden geslagen.' Officier Algera eist 48 dagen gevangenisstraf waarvan 30 voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaar. Leroy mag Hope niet zomaar zien en moet in behandeling blijven. Tijdens een taakstraf van 40 uur kan hij 'nadenken over wat opvoeden inhoudt.' De rechter moet maar oordelen over de 1.750 euro schadevergoeding die Hopes moeder eist.

Tegenstrijdig

Leroy heeft Hope kaalgeschoren, dat is zonneklaar, erkent advocaat Polko. Maar waaruit blijkt dat hij haar heeft mishandeld? 'Tegen een GGD-arts zegt Hope dat ze eerst is kaalgeschoren en daarna geslagen. Dat klopt niet met wat ze tegen de politie zei. Tegen haar tante zei ze dat ze was kaalgeschoren, níet dat

ze was geslagen. De bewijsmiddelen zijn tegenstrijdig, daarom vraag ik om vrijspraak voor het slaan.' De rechter tilt niet aan die vermeende tegenstrijdigheid. 'Wat ze bij oma heeft gezegd, vind ik betrouwbaar. Juist omdat ze er eerst niet over wilde praten en de schuld van

'Mijn maag draaide zich om toen ik het dossier las'

alles op zich wilde nemen. In de kindvriendelijke studio is ze flink doorgezaagd over de klappen en het kaalscheren en is ze heel gedetailleerd geweest.'

Maag

De rechter raakt op stoom als ze Leroy's wreedheid aanstipt. 'Mijn maag draaide zich om toen ik het dossier las. U hebt uw dochter van 9 eerst kaalgeschoren en alleen met haar kale koppie met de trein naar Amsterdam laten gaan. U hebt haar diep vernederd. Het is godgeklagd.' Zo'n hartenkreet van een rechter hoor je niet vaak. Ze neemt de strafeis van de officier bijna helemaal over, maar kiest voor 20 dagen voorwaardelijke celstraf. Omdat hij nóg zes kinderen heeft en de ernst van de situatie niet tot hem lijkt door te dringen, wil de rechter dat Leroy nog twee jaar wordt begeleid door de reclassering. Leroy wil de schadevergoeding best betalen, dus dat mag hij doen. En Hopes krullen, die de politie uit de vuilnisbak heeft gevist? Die moeten maar weg, vindt de rechter. Op dat aandenken zit niemand te wachten. •

* Dit zijn niet hun echte namen.



A portrait of Elianne van Rens, a woman with short, curly brown hair, smiling. She is wearing a black top and a colorful scarf with yellow, white, and purple patterns. The background is a solid green color.

Ook als rechter blijf je leren

Ik kijk uit naar het moment dat de coronamaatregelen voorbij zijn en we weer schoolklassen in de rechtbank mogen ontvangen. Normaal gesproken schuift er regelmatig een klas aan op de publieke tribune, meestal bij de politierechter. Die zit alleen met de griffier en behandelt strafzaken over bijvoorbeeld inbraak, dealen op straat, mishandeling, bedreiging, winkeldiefstal of verzet tegen de politie. Als politierechter behandel ik zo'n tien zaken per ochtend en doe ik meteen uitspraak. Dat maakt het leuk voor leerlingen. In zwaardere zaken, waar drie rechters over oordelen, volgt het vonnis pas weken later.

Als de tijd het toelaat, vraag ik altijd wat de scholieren van een zaak vonden. Na wat aansporing komen de vragen en opmerkingen wel. Ze vinden mij geen softe rechter en schrikken vaak van de straffen; de derde winkeldiefstal betekent gewoon twee weken zitten. Ze vinden me soms wel (te) goedgelovig, als ik een

verdachte vrijspreek die daarna met een grote grijns de deur uitloopt. Die grijns zie ik natuurlijk niet, maar zij wel. Dan discussiëren we daarover en leg ik uit: het gevoel dat iemand het gedaan heeft, is niet genoeg. Er moet ook voldoende bewijs zijn.

Eén keer kreeg ik te horen dat ik naïef was, na een zaak over een meisje dat via WhatsApp heel erg was bedreigd. De verdachte zei dat hij wel berichten had verstuurd, maar geen bedreigingen. Die had het meisje later zelf aan zijn berichten toegevoegd. Ik heb hem veroordeeld, er was genoeg bewijs. Maar ik liet ook blijken dat wat hij zei volgens mij niet kon.

Na afloop vertelde een van de scholieren dat het wél kon. Helaas kwam de volgende verdachte al binnen, dus ik moest het gesprek afbreken. Maar zo'n opmerking is voor mij wel aanleiding om me daarin te verdiepen. Zo steken niet alleen de kinderen iets op van een schoolbezoek, maar de rechters ook.

Beste rechtspraak,

Ik heb een geschil met mijn werkgever, de zaak ligt al bij de rechter. Toch vraag ik me nu af of mediation niet beter is. Wat houdt dat precies in? En kan ik daar nu nog voor kiezen?



Ja, dat kan ook als er al een gerechtelijke procedure loopt. Als je de rechtbank laat weten dat je daarvoor voelt, helpt het mediationbureau van de rechtbank je op weg. Ook de rechter kan voorstellen om te kiezen voor mediation in jouw zaak. De rechtszaak wordt dan tijdelijk stilgelegd.

Bij mediation naast rechtspraak los je samen met je werkgever het conflict op, begeleid door een onafhankelijke mediator. Het vergt veel inzet en kan alleen als beide partijen bereid zijn om met de ander te onderhandelen. Een groot voordeel is dat je bij de mediator meer kunt bespreken dan alleen het juridische geschil en zelf meedenkt over de oplossing. Lukt het niet om samen tot afspraken te komen, dan doet de rechter alsnog een uitspraak over de zaak.

Mijn ouders zijn al een paar jaar gescheiden. Ik woon bij mijn moeder, maar wil eigenlijk liever bij mijn vader wonen. Niet dat het bij haar niet leuk is, maar papa woont in onze oude buurt, dichtbij al mijn vrienden. Hij vindt het goed, kan ik bij hem gaan wonen?



Toen je ouders gingen scheiden, ben je vast bij de rechter geweest voor een kindgesprek. De rechter vindt het namelijk belangrijk dat kinderen ook kunnen vertellen hoe zij de situatie na de scheiding voor zich zien. Over bij wie je woont en hoe vaak jij je ouders ziet, zijn destijds afspraken gemaakt. Je ouders moeten zich daaraan houden. Het is dus geen goed idee om zomaar te verhuizen. Maar als je heel zeker weet dat je liever bij je vader wil wonen, kan je wel contact opnemen met de rechter. Bel of schrijf een brief en vraag de rechter een beslissing te nemen. Het maakt niet uit hoe oud je bent, als je maar goed over je vraag hebt nagedacht. Het is voor de rechter belangrijk te weten dat jij echt zelf wil dat er iets verandert.

Ik zie op social media regelmatig Rechtspraak Reporters voorbijkomen. Wie zijn dat precies?

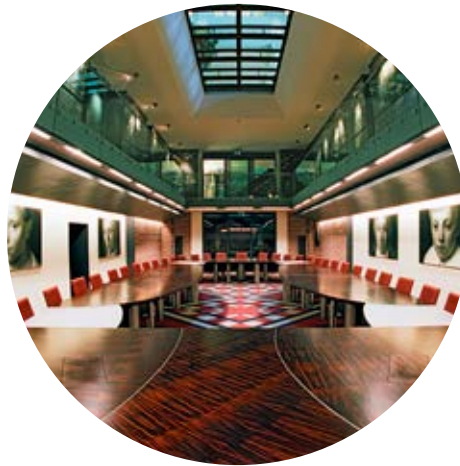


De Rechtspraak Reporters zijn jongeren van 17 tot 27 jaar oud die zich een tijdje in de wereld van de Rechtspraak begeven. Ze lopen rond in rechtbanken, praten met rechters en anderen, zitten bij rechtszaken en vormen hun mening over het recht. Daar doen ze online verslag van, speciaal voor leeftijdgenoten. Want, zo is de gedachte, wie kan beter aan jongeren uitleggen wat rechtspraak is dan jongeren zelf? Je kunt de Rechtspraak Reporters volgen via hun eigen social media en hun gezamenlijke Facebook- en Instagrampagina. Zie ook www.derechtspraakreporters.nl.

VRAGEN? HET RSC WEET RAAD

Heb je algemene vragen over rechtspraak? Neem dan contact op met het Rechtspraak Servicecentrum. Webcare medewerkers en telefonisten zitten vanaf 8 uur 's ochtends klaar om al jouw vragen te beantwoorden, maandag tot en met donderdag tot 8 uur 's avonds en vrijdag tot half 6. Je kunt je vragen stellen op Facebook (facebook.com/rechtspraak) of Twitter (@RechtspraakNL). Bellen kan ook: 088-361 61 61.

Kinderogen dwingen



In de kelder van een oud bankgebouw in Den Haag, waar nu de Raad voor de rechtspraak huist, kijkt dit kleine meisje je door-dringend aan. Probeer je aan haar blik te ontsnappen dan kijk je al gauw in de ogen van een ander kind, want er hangen vier kinderportretten aan de muren van de grote vergaderzaal. Ze zijn gemaakt door Mary Waters, die geïnspireerd is door de manier waarop Hollandse meesters in de 17de eeuw hun modellen echt als mensen wisten neer te zetten.

Waters' kunstwerken zijn gebaseerd op 400 jaar oude portretten van jonge kinderen, die in verschillende musea hangen. Ze maakte de portretten extra groot, waardoor je als bezoeker niet om ze heen kunt. Want in deze zaal overleggen de presidenten van alle rechtbanken en gerechtshoven in Nederland met elkaar. Door het oogcontact met de kinderen kunnen zij nooit vergeten dat hun beslissingen consequenties hebben voor de allerzwaksten in de samenleving.



A portrait of Liesbeth Klaver, a woman with short blonde hair and red-rimmed glasses, wearing a black top and a red necklace. She is sitting outdoors in front of a modern building with large windows and greenery. The background is slightly blurred, showing a courtyard with plants and a building.

LIESBETH KLAVER WORDT REGELMATIG DOOR RECHTERS TE HULP GEROEPEN OM KINDEREN IN DE RECHTZAAL EEN STEM TE GEVEN. HOE PAKT ZE DAT AAN? EN WAT VINDT ZE VAN DE RECHTSPRAAK?

'Stem van het kind is onmisbaar'

Complexe scheidingen, gedoe met nieuwe partners, conflicten over omgangsregelingen – er kan van alles misgaan in gezinnen. De rechter beslist dan hoe het verder gaat. Maar of die beslissing goed uitpakt voor kinderen, is moeilijk vast te stellen. Zeker als zij klem zitten tussen hun ruziënde ouders. De rechter kan dan iemand aanstellen die kinderen een stem geeft in de rechtszaal: de bijzondere curator.

TEKST: PAULINE VAN DER MIJE | FOTO: CÉLIE LUCIENNE DE BLOCK

Liesbeth Klaver heeft de afgelopen jaren in zo'n 55 rechtszaken uitgezocht wat er precies aan de hand was in gezinnen. Toen de rechtbank haar in 2013 vroeg om als bijzondere curator (zie kader pagina 20) op te treden vanwege haar deskundigheid op het vlak van kinderen in moeilijke omstandigheden, had ze nog nooit van die functie gehoord. Maar van haar werk bij de onderwijsinspectie kende ze een onderzoeksmethode – triangulatie – die helderheid brengt in systemen, zoals een school. Dat is ook geschikt voor gezinnen in een rechtszaak, bedacht ze. 'Ik praat eerst met de kinderen en daarna met allebei de ouders apart, zonder te oordelen. Van elk verhaal maak ik een verslag, dat ze achteraf zelf mogen aanpassen. Daarna ga ik dwarsverbanden leggen en een analyse maken, waarbij ik ook betrek wat er in rapporten van hulpverleners staat. Tegenstrijdigheden bespreek ik met de betrokkenen. Zo kan uiteindelijk een beeld van de situatie ontstaan waar iedereen zich in herkent.'

Stem van het kind

Klaver wordt bijvoorbeeld te hulp geroepen als een kind een brief schrijft aan de rechter omdat het niet meer naar een van zijn ouders wil. Waarom niet? Dat zoekt ze uit. 'De stem van het kind laten horen is een heel goed uitgangspunt', zegt ze. 'Het is een onmisbare stap. Anders kom je onmiddellijk in het conflict van de ouders terecht.' Ze voert open gesprekken ('vertel het maar, wat is er

aan de hand?'), en probeert te ontdekken welk beeld de kinderen en hun ouders van de situatie hebben. Want dat is de kern van alles, zegt Klaver: hoe mensen denken, hun overtuigingen. 'Dat bepaalt hoe ieder gezinsslid zich opstelt. Als je dat boven tafel krijgt en ter discussie kunt stellen, ontstaat er ruimte voor verandering.' Dat heeft in de loop der tijd verrassende uitkomsten opgeleverd. Een meisje dat per se niet naar haar vader wilde, bleek bijvoorbeeld haar depressieve moeder niet in de steek te willen laten. Toen dat eenmaal duidelijk was, besloten de ouders in overleg met haar dat ze bij haar vader ging wonen. Daar was ze veel beter af.

'Om haar depressieve moeder te steunen ging dat meisje niet naar haar vader'

Ouders en kinderen hebben allemaal hun eigen waarheid. 'Wij hulpverleners trouwens ook. Voordat je het weet, worden conflicten daardoor verkeerd begrepen. Triangulatie helpt duidelijk te krijgen wat de feiten zijn en wat is ingegeven door persoonlijke overtuigingen.' Een meisje van dertien en haar elfjarige broertje weigerden naar hun vader te gaan. 'Ze moesten naar hem toe; de kinderen stonden al jaren onder toezicht om de omgangsregeling af te dwingen.

Liesbeth Klaver

Liesbeth Klaver studeerde orthopedagogiek en filosofie. Ze vervulde verschillende internationale functies op het gebied van kinderen en onderwijs. Bij het pedagogisch instituut in Rotterdam leidde ze pilots om de zorg voor leerlingen met problemen binnen de schoolmuren te brengen. Ook werkte ze bij de onderwijsinspectie, onder meer als vertrouwensinspecteur. Sinds 2011 heeft ze een mediationbureau en sinds 2013 treedt ze geregeld als bijzondere curator op bij rechtbanken in Zeeland, Brabant en Limburg.

Maar tegen mij zei het meisje: "het is klaar, ik ga niet meer." Ze vertelde vreselijke dingen: haar vader sloeg voortdurend en zei nare dingen over hun moeder. Haar broertje knikte bevestigend bij alles wat ze zei. Vader stond te boek als uitermate rationeel en positief, terwijl ik in het gesprek met moeder merkte dat zij zich verraden voelde; hij was weggegaan toen de kinderen nog heel klein waren.'

Toen Klaver alle gegevens had bestudeerd – inclusief dikke dossiers van talloze hulpverleners – zag ze dat het verhaal niet klopte. 'Het meisje veegde dingen die anderen hadden gedaan in de schoenen van haar vader.' Ook vaders verhaal klopte niet. 'Hij was helemaal niet zo redelijk. Hij stelde zich egocentrisch op, gaf moeder de schuld van alles en had geen aandacht voor de kinderen. Omdat hij nooit wilde luisteren, was het meisje haar moeder gaan steunen in de >

strijd. Toen dat in een gezamenlijk gesprek met vader en dochter was besproken, ging het beter.'

Ouderverstoting

Het kost veel tijd om zo ver te komen. 'Ook omdat een bijzondere curator er vaak pas op het laatste moment bij wordt gehaald. Als echt niets helpt, vraagt de rechter: kan jij hier misschien nog iets mee? De verschillende gezinsleden hebben dan al zo vaak hun versie van de waarheid verteld, dat die in steen gehouwen is. Zie daar nog maar eens beweging in te krijgen.' Toch is het belangrijk om dat wel te proberen, vindt Klaver. 'Anders heb je grote kans op ouderverstoting. Als de dwang eraf is omdat de ondertoezichtstelling stopt, gaan die kinderen nooit meer naar hun vader.'

In dit voorbeeld voerde een meisje strijd tegen haar vader, maar het omgekeerde gebeurt ook: 'Kinderen kiezen vaak partij om een van hun ouders te pleasen. Ik had een zaak over twee jongens die hun moeder al jaren niet hadden gezien. Ze waren onder toezicht gesteld om weer contact met haar te krijgen, maar dat ging niet goed. Vader kon niet accepteren dat zij naar het huis van haar

vriend gingen. Als ze hun moeder zagen, vertelden ze later vervelende dingen over haar. Maar toen we tot de kern kwamen, bleek er weinig aan de hand te zijn. De vader had een moeilijke jeugd gehad en wilde dat zijn kinderen ten koste van alles besparen, daarom was hij zo fel. Uiteindelijk wilde hij alleen niet dat de kinderen met moeders nieuwe vriend aan tafel aten. Nou, daar viel wel een mouw aan te passen.'

Zeven uur

De psychologen en orthopedagogen die eerder meededen aan een pilot (zie kader) zijn afgehaakt. 'De vergoeding is heel slecht', zegt Klaver. 'Je krijgt zeven uur voor een zaak, dat is veel te weinig als iets lang sleept en allerlei hulpverleners met het gezin bezig zijn geweest. Het is mij maar één keer gelukt, toen ik kinderen aantrof die echt in gevaar waren bij hun psychotische vader. Daar kan je als bijzondere curator niet veel mee. Ik heb toen snel een rapport geschreven en de Raad voor de Kinderbescherming ingeschakeld.' Zelf maakt ze toch nog regelmatig tijd voor een zaak van de rechtbank. 'Omdat ik het zo de moeite waard vind. Je kunt veel betekenen voor kinderen.'

Bijzondere curatoren zouden veel effectiever zijn als zij eerder bij een zaak betrokken worden, denkt Klaver. Dat dat niet gebeurt, komt volgens haar door de marktwerking. 'Rechters moeten beslissingen nemen over vastgelopen huwelijken en klemzittende kinderen, maar wat is hun expertise? Daarvoor zijn ze afhankelijk van allerlei soorten jeugdhulpverlening en jeugdzorg. Iedereen levert een product, een instrument, een aanpak. Door scheidingen 'complex' te noemen, legitimeer je dat er wéér iets wordt geprobeerd, en nog iets. Het lijkt me heel ingewikkeld om je daar als rechter toe te verhouden.'

BIJZONDERE CURATOR

Een bijzondere curator komt op voor de belangen van kinderen in rechtszaken. Heeft het kind een conflict met zijn ouders of voogd, of zijn de ouders verwickeld in een vechtscheiding? Dan kan de rechter een bijzondere curator benoemen die de stem van het kind vertegenwoordigt. Want een beslissing over bijvoorbeeld een omgangsregeling heeft ook grote gevolgen voor de kinderen.

Vaak worden daarvoor advocaten aangewezen. Zij praten met de kinderen en hun ouders en brengen verslag uit aan de rechter. De rechtbank Zeeland-West-Brabant is in 2015 een proef gestart met psychologen en orthopedagogen, die Liesbeth Klavers onderzoeksmethode toepasten. Dat beviel goed.

De gedragsdeskundigen informeerden de rechters niet alleen, maar wisten tijdens de gesprekken vaak al verandering op gang te brengen doordat ouders inzicht kregen in wat hun gedrag met de kinderen deed. Onderzoek wees uit dat alle betrokkenen behoorlijk tevreden waren. In 2017 is de Stichting Bijzondere Curator opgericht, die een landelijk register bijhoudt en kwaliteitseisen bewaakt. Het blijkt moeilijk om gedragsdeskundigen te werven, omdat het werk veel tijd kost en de vergoeding door de Raad voor Rechtsbijstand laag is.

Het hoeft niet zo ingewikkeld te zijn, denkt Klaver. Haar advies aan de rechters is: ga er niet in mee, luister goed naar mensen en neem snel een beslissing. 'Soms wordt een vader onterecht beschuldigd van seksueel misbruik en blijft dat maar in de lucht hangen. Stel je voor wat dat betekent voor zo'n man. Verhuisplannen kunnen ook veel ellende veroorzaken. Laatst wilde een moeder met de kinderen naar de andere kant van het land vertrekken, vader was daar tegen. Er gaan zomaar maanden overheen voordat er een beslissing valt, omdat telkens geprobeerd wordt een oplossing te vinden. Intussen krijgen de ouders steeds meer ruzie en raken de kinderen verder in de knel. Dan is het beter om snel te beslissen, zodat iedereen vooruit kan. Daarna kunnen nieuwe afspraken worden gemaakt over de omgang.'

'Luister goed naar mensen en neem snel een beslissing'



Woordzoeker

Zoek deze woorden en streep ze door. Wat staat er dan?

E	E	J	N	T	O	G	A	K	N	O	I	T	A	I	D	E	M
P	I	E	N	D	R	E	C	H	T	B	A	N	K	G	E	S	P
A	S	U	Z	I	T	T	I	N	G	S	Z	A	A	L	C	R	E
R	I	G	A	K	A	A	R	P	S	T	I	U	K	Y	L	E	C
K	N	D	A	M	E	B	K	T	O	P	E	N	B	A	A	R	B
E	N	Z	K	E	O	E	E	N	S	M	G	E	E	S	N	E	G
T	O	O	J	D	O	G	E	T	A	R	R	M	C	E	W	U	E
P	V	R	E	B	I	L	R	E	I	R	R	H	G	Y	E	T	R
O	D	G	T	U	E	A	R	F	E	E	E	T	S	T	T	A	E
L	R	E	T	B	F	T	F	T	H	I	S	C	H	E	T	A	C
I	W	E	Y	R	S	I	I	C	D	A	L	C	H	C	E	K	H
T	G	P	E	E	E	S	S	I	C	E	A	H	T	T	N	S	T
I	S	C	V	R	B	H	N	D	E	D	E	O	T	S	E	T	S
E	H	I	E	E	C	G	O	D	R	B	O	R	T	E	I	R	H
T	L	S	W	U	S	P	R	E	N	I	Z	A	G	A	M	A	O
V	B	E	K	R	T	O	V	R	R	E	I	S	S	O	D	F	F
T	E	I	S	O	O	N	L	I	N	E	Z	I	T	T	I	N	G
U	V	E	R	H	O	O	R	W	E	R	E	M	A	H	L	Y	K

BEWYS
BOETE
BODE
CEL
CYBER
DOSSIER
EIS
GERECHTSHOF
GETUIGE
GRIFFIER
HAMER
JEUGDZORG
KUCHSCHERM
LIVESTREAM
MAGAZINE
MEDIATION
ONLINEZITTING
OORDEEL
OPENBAAR
OTS
PARKETPOLITIE
PODCAST
RECHTBANK
RECHTER
SCHEIDING
SPYBELEN
STRAFRECHT
TAAKSTRAF
TBS
TOGA
UITSPRAAK
VERDACHTE
VERHOOR
VONNIS
WEBSITE
WETBOEK
WETTEN
ZAAK
ZITTINGSZAAL

Wablief?

De PIJ- maatregel

De PIJ-maatregel – dat klinkt alsof je voor straf het klooster in moet, met een kriebelig bruin gewaad aan. In werkelijkheid is het een maatregel voor minderjarigen die een ernstig misdrijf hebben gepleegd en aan een psychische aandoening of ontwikkelingsstoornis lijden. Zij worden behandeld en begeleid om herhaling te voorkomen. Aha, denk je nu: PIJ is jeugd-tbs! Het lijkt inderdaad op tbs, maar rechters zullen die twee maatregelen nooit op één hoop gooien.

PIJ is een afkorting van plaatsing in een inrichting voor jeugdigen. De rechter kan die maatregel voor twee jaar opleggen. Is er een zeden- of geweldsdelict gepleegd, dan is verlenging mogelijk tot maximaal zeven jaar. Het laatste jaar is voorwaardelijk, om een oogje in het zeil te houden. De jongere volgt dan vaak scholing of training buiten de inrichting, onder toezicht van de reclassering. Als het niet goed gaat, moet hij terug.

Voor elke PIJ'er wordt een plan gemaakt met te behalen doelen. Hij leeft in een groep en volgt

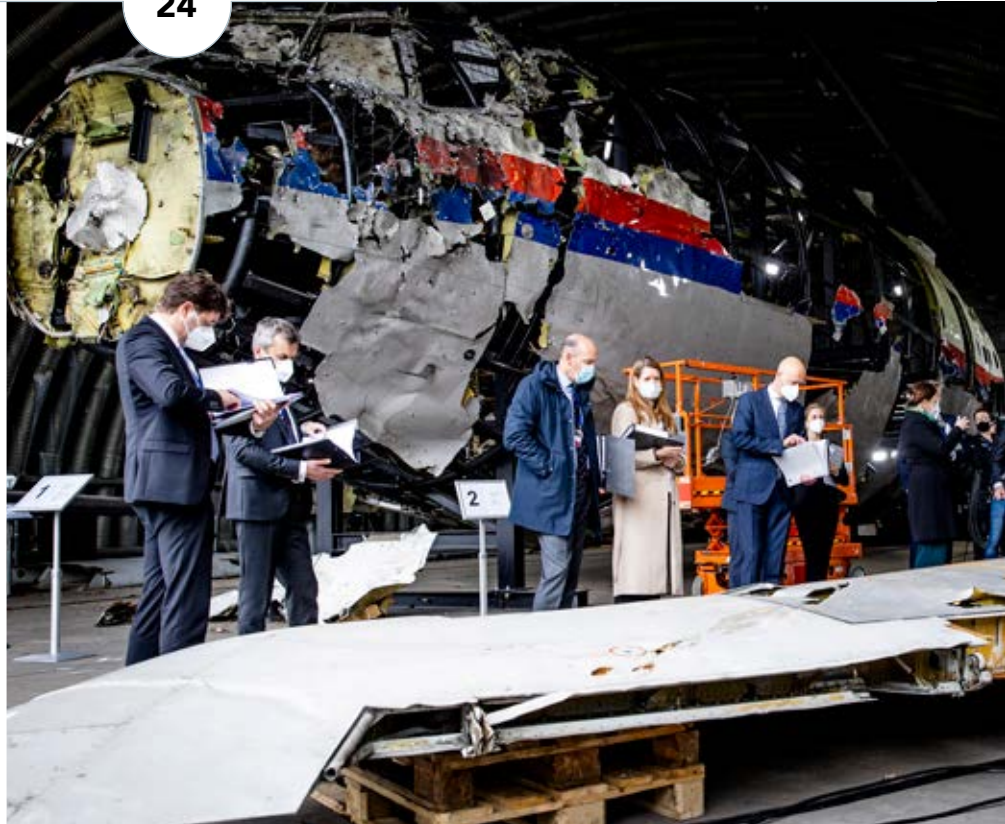
onderwijs dat aansluit bij zijn niveau en behandeling. Als de voortgang het toelaat, zijn allerlei vormen van verlof mogelijk en eventueel overplaatsing naar een minder beveiligde inrichting.

Omdat PIJ bij het jeugdstrafrecht hoort – met als uitgangspunt dat jongeren sterk kunnen veranderen omdat hun hersenen nog in ontwikkeling zijn – duurt de behandeling korter en is er geen sprake van een kliniek, zoals bij tbs. PIJ heeft een pedagogische invalshoek, terwijl tbs meer bedoeld is om de samenleving te beschermen. Als PIJ sluipenderwijs verandert in jeugd-tbs, geeft dat jongeren een stempel dat een gunstige ontwikkeling juist belemmert, vrezen jeugdrechters. Daarom hechten zij grote waarde aan het onderscheid tussen die twee maatregelen.

En als iemand na zeven jaar PIJ toch gevaarlijk is? Dan kan de rechter besluiten de PIJ om te zetten in tbs. Die maatregel kan ook na twee jaar worden verlengd. Maar bij tbs kan de verlenging in het ergste geval oneindig doorgaan.

'Een bijzonder moment, ook voor de nabestaanden'

Een dag uit een rechtszaak: **de schouw van de MH17** >



Het is nog vroeg op vliegbasis Gilze-Rijen als rechter Paul Rouwen aan komt lopen. In de verte klinkt het gedreun van Chinook-helikopters, militaire bewaking is overal aanwezig. De controle is streng voor de proces-deelnemers en journalisten die het terrein opkomen. Rouwen, kanton-rechter in Breda, staat vandaag (26 mei) de pers te woord bij de schouw van de MH17, het vliegtuig dat met 298 mensen aan boord neerstortte in Oekraïne. De rechters die de strafzaak behandelen, komen de zorgvuldig gereconstrueerde voorkant van het toestel met eigen ogen bekijken.

TEKST EN FOTO'S: PATRICK VAN DER MEE EN SEM VAN DER WAL / ANP

9.00 UUR De rechters en griffiers zien de reconstructie van het vliegtuig vandaag voor het eerst. 'Een bijzonder moment', zegt Rouwen. 'Ook voor de nabestaanden, voor wie dit een erg emotionele lading zal hebben. Zij worden hier vertegenwoordigd door hun advocaten en volgen de schouw via de livestream, thuis of in de nabestaanden-locatie vlakbij het Justitieel Complex Schiphol.' Hoewel ze er niet bij zijn, is iedereen doordrongen van wat dit voor de nabestaanden betekent.

Rechtbankvoorzitter Hendrik Steenhuis zal dat ook benadrukken als hij over een uur de zitting opent: 'Dit is het vliegtuig waarin hun naasten op weg waren naar een bestemming die ze nooit hebben bereikt.'

9.30 UUR Vlakbij de hangar waar het gereconstrueerde toestel in staat, is een heus tentenkamp opgetrokken. Een grote witte tent is ingericht als zittingszaal, met ruimte voor journalisten

van alle grote Nederlandse, Oekraïense en Russische media en internationale persbureaus. Zijn kunnen de schouw live meemaken of op een groot scherm in de tent bekijken. In de iets verderop geplaatste partytenten en portocabins kunnen de rechters, officieren van justitie en advocaten zich afzonderen. De schouw is zorgvuldig voorbereid, over alles is nagedacht, vertelt Rouwen. 'Beveiliging, techniek, beeldregistratie, tijdschema's, communicatie – bij elke afweging stond openbaarheid voorop.'

10.00 UUR De zitting wordt geopend, de rechters en griffiers beginnen aan de eerste schouw. Ze lopen inspecterend rond de romp van het toestel. Daaromheen staan genummerde bordjes die wijzen op onderdelen waar zij goed naar moeten kijken: een vleugel met een gat erin, een deur, de plek waar volgens het OM een Russische Buk-raket op korte afstand tot ontploffing is gekomen. 'Camera 1, camera 2', klinkt



‘Dit is het vliegtuig waarin hun naasten op weg waren naar een bestemming die ze nooit hebben bereikt’

de stem van de regisseur in de satelliet-wagen verderop, waar Paul Rouwen heeft plaatsgenomen om mee te kijken met de livestream. ‘Het is mijn taak om alles te monitoren en op te letten dat de camera’s niet te dicht bij de rechters komen, waardoor zij in hun onderzoek gestoord worden. Het is niet de bedoeling dat hun beraadslagingen te horen zijn, of dat kijkers aantekeningen kunnen lezen die mensen meedragen.’

13.00 UUR Na de eerste inspectieronde is het tijd om het toestel uitgebreider te bekijken. De rechters en griffiers lopen nog eens langs alle aangegeven nummers en de wrakstukken die naast het toestel liggen, gevolgd door de officieren van justitie en advocaten van de verdachte en de nabestaanden. Waar de rechters vooral goed kijken – de schouw is geen nieuw onderzoek, maar hun waarnemingen kunnen wel als bewijs dienen in de zaak – zijn de advocaten van een van

de verdachten druk met een meetlat in de weer om afstanden tussen gaten in de romp te meten. Daarna worden de aanwezigen één voor één door een hoogwerker omhoog getild om ook de bovenkant van het toestel te bekijken.

15.00 UUR Tijdens de afrondende zitting in de grote tent wordt de schouw officieel beëindigd. Conclusies trekken de rechters vandaag nog niet, dat volgt later, tijdens de behandeling van de zaak. Rouwen en drie collega's staan ondertussen al een tijdje de pers te woord. ‘Doe jij SBS even’, wordt er geroepen, en even later staat een van hen voor de camera uitleg te geven. Verderop in de tent worden stukjes getikt en reportages gemonteerd. Rouwen is na afloop tevreden over de schouw. ‘Ik denk dat de rechters een goed beeld hebben gekregen van de schade aan het toestel. En dat de aanwezige pers daar goed bericht van heeft kunnen doen.’ •

De inhoudelijke behandeling van het MH17-strafproces is op 7 juni begonnen.

Gescheiden ouders die zoveel ruzie maken dat ze hun kinderen ernstig beschadigen, krijgen vaak hulp aangeboden om het contact te herstellen. Maar onder de grote rivieren gebeurt soms juist het omgekeerde: rechters zetten een schot tussen de ouders, dat elk contact onmogelijk maakt. Hoe zit dat?

TEKST: PAULINE VAN DER MIJE | ILLUSTRATIE: AAD GOUDAPPEL

Zet een schot tussen ouders

Jaarlijks krijgen tienduizenden kinderen te maken met de scheiding van hun ouders. Met een beetje geluk gaat dat goed: vader en moeder delen de zorg voor hun kinderen en overleggen over opvoeding, school en doktersbezoek. Coöperatief ouderschap wordt dat genoemd. Parallel ouderschap bestaat ook. Daarbij trekken ze ieder hun eigen plan. Is er ruzie, dan kan dat heel vervelend worden. Sommige ouders zijn zo gefixeerd op wat de ander verkeerd doet, dat ze uit het oog verliezen wat dit voor hun kinderen betekent. Voordat je het weet zijn zij de inzet van een voortdurende strijd, die eigenlijk over andere dingen gaat.

Schadelijk

De meeste kinderen houden van allebei hun ouders. Als zij telkens partij moeten kiezen, op hun woorden moeten letten en ook nog denken dat ze zelf de oorzaak zijn van alle ruzies, is dat erg schadelijk voor hun ontwikkeling. Er zijn voorbeelden van kinderen die door vader worden afgezet bij moeder en zich buiten moe-

ten omkleden, omdat 'zijn' kleren haar huis niet in mogen. Of meteen moeten douchen om elk spoor van de andere ouder weg te spoelen.

Jeugdhulp, mediators en bureaus voor scheidingsbegeleiding bieden allerlei vormen van hulp aan om de verhouding tussen de ouders te verbeteren, maar soms wordt het daardoor alleen maar erger. Toen het gerechtshof in Den Bosch een paar jaar geleden te maken kreeg met ouders die permanent in de vechstand stonden, ontstond het idee om het helemaal anders aan te pakken: zorg ervoor dat zij juist géén contact hebben, zet een denkbeeldig schot tussen hen in. Dan valt er geen strijd meer te voeren en gaat de storm misschien liggen. De schottenaanpak was geboren.

Kinderen ruimte geven

De aanpak is ingrijpend en wordt alleen ingezet als ouders helemaal niet in staat zijn om afspraken met elkaar te maken. Het komt erop neer dat vader en moeder maximaal negen maanden geen enkel

contact hebben. Ook hun families mogen zich niet met elkaar bemoeien. De kinderen, die tijdelijk onder toezicht worden gesteld, krijgen wel alle ruimte om met hun ouders en verdere familie om te gaan.

Meestal stelt jeugdbescherming, de Raad voor de Kinderbescherming of de rechter voor de schottenaanpak te proberen. Als de ouders erachter staan, tekenen ze een contract waarin ze beloven geen contact met elkaar te zoeken, samen te werken met hulpverleners en beslissingen van jeugdbeschermers te accepteren. Elk gezin krijgt twee jeugdbeschermers toegewezen. Zij controleren hoe het gaat, vervullen taken waarvoor contact nodig is – zoals de overdracht van de kinderen – en nemen besluiten. Wil een kind bijvoorbeeld in een vaderweekend bij moeder logeren vanwege een verjaardag, dan kunnen de jeugdbeschermers beslissen dat dat mag en dat vader ter compensatie een ander voordeel krijgt. Zo wordt een potentiële bron van ruzie bij voorbaat onschadelijk gemaakt. Houden de ouders





Hoe zit dat?

zich niet aan de afspraken, dan komen ze weer bij de rechter. Vaak lukt het dan om hen opnieuw te motiveren.

Methode

Wat begon als een spontaan idee bij het hof in Den Bosch is inmiddels een heuse methode geworden, met een handboek, een werkgroep en – omdat het een proef is – begeleidend onderzoek. Het is nog te vroeg voor conclusies; in juni waren er zo'n zeventien schotten geplaatst. Maar de aanpak levert wel iets op, vinden betrokken instanties. De slopende strijd wordt acuut doorbroken. Vader en moeder kunnen zich op hun eigen rol als opvoeder concentreren en hoeven zich geen zorgen te maken over wat er bij de ex-partner gebeurt; daar letten de jeugdbeschermers op. Ze zien dat hun kinderen tot rust komen en krijgen meer zelfvertrouwen. Hulp voor alle gezinsleden (zoals: hoe laat ik mijn ex los?) geeft een extra steuntje in de rug.

'De slopende strijd wordt acuut doorbroken'

De rigoureuze aanpak maakt bovendien snel duidelijk wat er mis is in een gezin. Daardoor sleept de situatie zich niet onnodig voort, maar kunnen knopen worden doorgemaakt over de toekomst. Is parallel ouderschap zonder ruzie mogelijk? Of is het beter de zeggenschap over de kinderen bij een van de ouders te leggen? In één geval zag de rechter zich genoodzaakt om voor beide ouders het ouderlijk gezag te beëindigen. Maar het is ook al voorgekomen dat een geplande uithuisplaatsing van de kinderen dankzij de schottenaanpak niet door hoefde te gaan.

De pilot, waar de gerechten in Brabant en Limburg aan meedoen, duurt tot eind volgend jaar. •

'Ik moet het in een paar zinnen vertellen'

SUSANNE TEMPEL LEGT ALS PERSRECHTER HET VONNIS UIT

Een automobilist veroorzaakt een dodelijk ongeval en krijgt een taakstraf. Een tiener die een leeftijdsgenoot heeft doodgestoken, wordt veroordeeld tot twee jaar jeugddetentie en jeugd-tbs (de PIJ-maatregel). Zulke rechtszaken roepen vragen op, zoals: is deze straf niet veel te licht? Persrechter Susanne Tempel legt vonnissen uit in huis-, tuin- en keukentaal, zonder veel mitsen en maren en juridische begrippen. Tempel is rechter bij de rechtbank Zeeland-West-Brabant en treedt ook op als persrechter. Ze beantwoordt vragen van journalisten en geeft uitleg voor tv-camera's. 'Meestal bij strafzaken. Soms zitten er juridisch gezien haken en ogen aan. Bijvoorbeeld als iemand geweld heeft gebruikt uit zelfverdediging en daarom een lagere straf krijgt. Of als undercoveragenten zijn ingezet bij de opsporing.' Ze snapt dat twee jaar als maximale straf voor jongeren soms moeilijk te begrijpen is. 'Maar een kind 30 jaar opsluiten zou alleen een vorm van wraak zijn. We willen vooral voorkomen dat iemand nog eens zoiets doet. Bij jongeren kan nog veel in positieve zin veranderen.' Ook de straffen in ernstige verkeerszaken stuiten geregeld op onbegrip.

'Soms heeft een kleine fout van een bestuurder helaas verschrikkelijke gevolgen. Als rechtbank kun je het dan niet gauw goed doen.'

De uitspraak in een strafzaak is openbaar, maar rechters beantwoorden geen vragen over hun eigen vonnis. 'Zo'n vonnis is bindend', legt Tempel uit. 'Als een rechter daarna in een interview net andere bewoordingen gebruikt, kan dat voor verwarring zorgen. Daarom hebben we persrechters. Ik vertaal het vonnis, zodat voor iedereen helder wordt wat erin staat. Daarvoor moet je de juridische dingen een beetje los durven laten.' Voordat ze journalisten te woord staat, oefent ze haar tekst hardop. 'Vijf tot tien zinnen, meer kan je niet kwijt voor de camera.'

Tegenwoordig worden steeds vaker tv-camera's in de rechtszaal toegelaten. Een goede ontwikkeling, vindt Tempel. 'Het is belangrijk om te laten zien wat onafhankelijke rechtspraak is en hoe het werkt.' Ook schrijven rechters vaker een voorleesvonnis in begrijpelijke taal. 'Ideaal zou zijn als rechters al hun beslissingen en de onderbouwing daarvan zo duidelijk formuleren, dat iedereen het meteen begrijpt. Dan is er geen persrechter meer nodig om het vonnis te vertalen.'

Meer weten? Lees het volledige interview op rechtspraak.nl (Bijzondere rechters)

